

รายงาน การเฝ้าระวังโรค ประจำสัปดาห์

-โรคทริคิโนซิส จังหวัดแม่ฮ่องสอน 181

-รายงานการค้นหาลูกพยาธิมาลาเรีย-184

ธันวาคม 2529

-สถานการณ์โรค 191

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

การสอบสวนโรค

โรคทริคิโนซิส จังหวัดแม่ฮ่องสอน(TRICHINOSIS, MAE MAE HONG SON)

ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ได้รับรายงานทางวิทยุจากพนักงานระบาดวิทยาประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2529 ว่ามีผู้ป่วยเป็นโรคทริคิโนซิส ซึ่งเป็นตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศรีสังวาลย์ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม จำนวน 16 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ และพนักงานระบาดวิทยาประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงเดินทางไปยังบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อสอบสวนหาสาเหตุของการเกิดโรค ได้สัมภาษณ์ผู้ป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบสอบถาม เก็บตัวอย่างเลือดส่งตรวจหา serology และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการป่วย การรักษาจากโรงพยาบาลศรีสังวาลย์

คำจำกัดความที่ใช้ในการสอบสวนครั้งนี้ ผู้ป่วย หมายถึงผู้ที่รับประทานหมูไม่ว่าจะสุกหรือดิบและมีอาการต่อไปนี้ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป ได้แก่ ไข้, ท้องตวม, ปวดกล้ามเนื้อ

จากการสอบสวนโรค พบผู้ป่วยจำนวน 17 ราย จากผู้ที่ร่วมรับประทานหมูทั้งหมดจำนวน 33 คน คิดเป็นอัตราป่วยร้อยละ 51.5 ผู้ป่วยทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 - 31 ปี ผู้ป่วยรายแรกเริ่มป่วยเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ และรายสุดท้ายป่วยเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2529 ผู้ป่วยมีอาการปวดกล้ามเนื้อทุกราย (100 %) ตำแหน่งที่ปวดได้แก่ น่อง หน้าขา แขน บั้นเอว และลำตัว อาการอื่น ๆ ได้แก่

ไข่ (94.1%), ตาขาว (88.2 %), ปวดศีรษะ (82.4 %), อุจจาระร่วง (70.6 %) และปวดกระดูก (41.2 %) ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการในผู้ป่วย 17 ราย พบผู้ป่วยร้อยละ 64.7 มีจำนวนเม็ดโลหิตขาวมากกว่า 10,000 เซลล์ /ลบ.มม. ผู้ป่วยร้อยละ 94.1 มี Eosinophil มากกว่า 11 % ผลการตรวจ Serum จำนวน 37 ตัวอย่าง ด้วยวิธี Indirect Hemagglutination Assay (IHA) และ Counter immunoelectrophoresis (CIEP) ที่ภาควิชาปรสิตวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าการติดเชื้อพยาธิ *Trichinella spiralis* 14 ราย (37.8 %) ไม่ติดเชื้อ 15 ราย (40.6 %) ไม่ทราบผลการตรวจเนื่องจากเก็บ Serum ได้เพียงครั้งเดียว จำนวน 5 ราย (13.5 %) และสงสัยว่ามีการติดเชื้อ 3 ราย (8.1 %) จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยทราบว่า ได้มีการซื้อหมูขาหวานมาทำอาหารรับประทานทั้งสิ้น 4 ครั้ง เมื่อวันที่ 9, 17, 23 กุมภาพันธ์ และวันที่ 7 มีนาคม 2529 จากการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับการรับประทานหมูแต่ละครั้ง ไม่พบว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถยืนยันได้ว่าการรับประทานหมูครั้งใด ที่เป็นสาเหตุของการระบาด อย่างไรก็ตามจากการที่ทราบว่าระยะฟักตัวของโรคมีค่า 10 - 14 วัน จึงทำให้สามารถคาดคะเนได้ว่า Exposure date อยู่ประมาณวันที่รับประทานหมู ครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 4 ดังนั้นหมูตัวที่ 1 กับหมูตัวที่ 4 จึงน่าจะเป็นสาเหตุของการระบาดครั้งนี้ คณะผู้สอบสวนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคทริคิโนซิส ให้สุศึกษาแก่ประชาชนในการประกอบอาหารให้สุกก่อนบริโภค, ให้การรักษาผู้ที่รับประทานหมูครั้งนี้ทุกรายด้วยยา Thiabendazole และ Fugacar และได้แจ้งศูนย์ชันสูตรโรคสัตว์ จังหวัดลำปาง เพื่อสำรวจหาหมูที่มีการติดเชื้อพยาธิ *T. spiralis* เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนรับประทานหมูที่มีพยาธิ

ผู้รายงาน

ศูนย์ระบาดวิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทบรรณาธิการ (Editorial note)

แม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีการรายงานการระบาดของโรคทริคิโนซิสเป็นจังหวัดแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2505 พบผู้ป่วยที่ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จำนวน 56 ราย ตาย 11 ราย สาเหตุเกิดจากการรับประทานหมูขาหวาน การระบาดของโรคนี้ส่วนใหญ่พบในจังหวัดภาคเหนือ ทั้งนี้อาจเนื่องจากทางภาคเหนือมีการนำหมูขาหวาน ซึ่งเป็น reservoir ของพยาธิ *Trichinella spiralis* มาประกอบอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ รับประทาน

การระบาดของโรคทริคิโนซิสที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เกิดขึ้นอีกหลายครั้ง ดังต่อไปนี้

พ.ศ.	2514	ที่อำเภอปาย	พบผู้ป่วย	119 ราย	ตาย 3 ราย
พ.ศ.	2524	ที่อำเภอแม่สะเรียง	พบผู้ป่วย	71 ราย	ไม่มีตาย
พ.ศ.	2527	ที่อำเภอปาย	พบผู้ป่วย	11 ราย	ไม่มีตาย
พ.ศ.	2529	เมื่อเดือนมีนาคม 2529 ที่อำเภอเมือง	พบผู้ป่วย	17 ราย	ไม่มีตาย

จากการ review การสอบสวนโรค Trichinosis จากปี 2526-2529 พบว่าการระบาดของโรคส่วนใหญ่จะเกิดจากการบริโภคเนื้อหมูซึ่งปรุงครั้งสุกครั้งดิบ เนื้อหมูที่ใช้บริโภค พบว่ามีทั้งที่ซื้อจากชาวเขา และเป็นหมูป่าที่ชาวบ้านล่ามาได้ การระบาดบางครั้งเคยพบว่าเกิดจากการที่ผู้ป่วยกินเนื้อตะกวดที่ปรุงไม่สุก เช่น การระบาดที่จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอนาคู ตำบลแก่งดินสอ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2528 หรือการระบาดที่เกิดจากการกินเนื้อหมู เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2528 ที่จังหวัดพะเยา อำเภอปง ตำบลจิม อาการของผู้ป่วยจากการระบาดแต่ละครั้งจะคล้ายคลึงกัน บางรายอาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายเหลว และปวดท้องร่วมด้วย การตรวจเม็ดโลหิตขาวโดยเฉพาะ Eosinophil เคยพบว่าสูงถึง 75 - 80 % กลุ่มผู้ป่วยในการระบาดเกือบทุกครั้งเกิดในกลุ่มชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ส่วนการระบาดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ เกิดในกลุ่มตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการอบรมและศึกษามาเป็นพิเศษ การระบาดทุกครั้งเกิดจากการบริโภคเนื้อหมูชาวเขาที่ปรุงไม่สุก หรือบางครั้งก็เกิดจากการบริโภคเนื้อหมูป่า หรือสัตว์ป่าบางชนิดที่ได้จากการยิงในป่ามิได้เป็นการบริโภคเนื้อหมูที่มีวางจำหน่ายในตลาดสดทั่ว ๆ ไป ดังนั้นการให้สุขศึกษาแก่ประชาชนให้ทราบถึงอันตรายในการบริโภคเนื้อสัตว์ที่ปรุงไม่สุกจึงยัง เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์อยู่

หนังสืออ้างอิง

1. กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข รายงานการสอบสวนโรค ปี 2526 - 2529
2. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตร เอกสารทางวิชาการ เรื่องโรคทริคิโนซิสในประเทศไทย พ.ศ. 2509
3. ธวัชชัย วิวัฒน์วรพันธ์ รายงานผู้ป่วย 1 ราย จากจังหวัดระยอง ซึ่งเกิดจากการกินเนื้อกระรอก สารศิริราช 32 (4) 220 - 222
4. รำพึง คิสสะมาน, เชื้อ ว่องส่งสาร, กิจ อีระพัฒน์, พิณลย์ ไชยอนันต์ ข้อสังเกตบางอย่างในระบาดครั้งแรกของโรคทริคิโนซิสในประเทศไทย สัตวแพทยสาร 14 (1) : 7-11 ; 1963 (2506)
